

Schouwen-Duiveland

Transitie Eiland – Inspiratie Eiland

Gedachtegoed Eric Odinet, redactie Mathilde Greeven Juni 2010

zie www.odinot.nl

Wij willen u voorstellen aandacht te besteden aan Schouwen-Duiveland tegen de achtergrond van de wereldwijde krediet- en monetaire problematiek en de moeizame route naar het kiezen voor duurzaamheid.

Schouwen-Duiveland is een eiland waar men terecht graag vakantie viert maar dat verder weinig nationale aandacht geniet.

Toch is nationale interesse gerechtvaardigd omdat op Schouwen-Duiveland een *lokaal* antwoord wordt geformuleerd op bovengenoemde *mondiale* problematiek. Het eiland heeft de eerste stap gezet om dit antwoord ook in praktijk te brengen. Wanneer alles is gerealiseerd, zal Schouwen-Duiveland een voorbeeld kunnen zijn van een *regionale* economie waar geld een middel is dat mens en natuur dient. Dit perspectief leidt tot de grote maatschappelijke verandering, de transitie naar duurzaamheid, die zeer actueel is. Deze transitie wordt in onderstaande tekst, het concept Transitie-Eiland, op hoofdlijnen uiteen gezet.

Gelukscan

Waar moraal het geldsysteem niet kan veranderen, kan geld wél moraal veranderen.

Momenteel wordt Schouwen-Duiveland economisch doorgemeten. Niet, zoals gebruikelijk in geldwaarden (de zogenaamde P van Profit) maar in mens- en natuurwaarden (de P's van People en Planet). Hoewel de drie P's gemeengoed zijn geworden als het gaat om duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen, is de P van Profit nog steeds uitgangspunt en een doel in zich. Het huidige Bruto Nationaal Product (BNP) is een meetinstrument voor welvaart maar hierin worden echter veel sociale- en milieufactoren *niet* meegerekend.

Voor de economische doormeting van Schouwen Duivenland heeft het Innovatienetwerk (Mathieu Wagemans) de 'groene scan', tegenwoordig 'gelukscan' genoemd, laten ontwikkelen.

De gelukscan meet *welzijn*, d.w.z. uitsluitend mens- en natuurwaarden. In het kort komt het er op neer dat, terwijl Profit in de gebruikelijke 3P benadering een doel in zichzelf is, dit in de geluksscan alleen wordt meegerekend als dit dienstbaar is aan mens en natuurwaarden. Profit gaat niet meer over *welvaart* maar over *welzijn*.

De gelukscan is een monetair meetinstrument dat in euro's uitgedrukt, laat zien hoe we er in mens- en natuur waarden - dus werkelijk - voor staan. Zo wordt inzichtelijk wat al ons maatschappelijk handelen kost, inclusief alle handelingen die ten koste gaan van mens en natuur. De gelukscan meet *welzijn*.

In het gangbaar BNP is milieu te duur en geld het probleem. De uitkomst van de gelukscan wordt in geld uitgedrukt omdat dit een algemene voertaal is. De enige taal die wereldwijd wordt 'verstaan'. Juist omdat het een universele taal is biedt geld de mogelijkheid de grote maatschappelijke verandering, de transitie naar duurzame ontwikkeling, vorm te geven. De uitkomst van de geluksscan maakt het mogelijk duurzame keuzes in euro's af te wegen. Geld informeert over de waarde die aan zaken wordt toegekend, maar daar we onze keuzes vaak in geld afwegen, waarmee we uitdrukken hoeveel de zaken ons waard zijn, is geld naast een informatiemiddel een

communicatiemiddel. Omdat de keuzes die onder de groene scan worden voorgelegd in geldwaarden zijn uitgedrukt, wordt geld als communicatiemiddel ingezet. Op deze manier wordt duidelijk wat welzijn ons waard is. In essentie is geld het primaire verandermiddel, dat alle transities die welzijn beogen vorm kan geven. Het lijkt tegenstrijdig maar juist geld is een middel om van het probleem een oplossing te maken.

Het ontwikkelen van de gelukscan is mede gestoeld op de kennis van het Platform Duurzame en Solidaire Economie van de Universiteit van Tilburg (Roëffie Heuting, Lou Keune, Bob Goudzwaard e.a.).

Lokale valuta

Zo maakt geld gelukkig

Om de doelen uit de gelukscan eenvoudig bereikbaar te maken is een effectief en monetair handelingsperspectief nodig. Dit heeft de vorm van een *digitale* lokale valuta. Een lokale valuta is een valuta waarmee groene diensten en leveringen op lokaal niveau kunnen worden uitgewisseld en verrekend. Ook is het mogelijk om lokale valuta sectoraal of thematisch in te zetten waarbij het regio-overstijgend wordt. Een lokale valuta is geen vervangend maar een *aanvullend* economisch systeem.

Een lokale valuta kent geen rentecomponent*, is niet schaars, circuleert lokaal en is derhalve niet gevoelig voor mondiale monetaire schommelingen of een kredietcrisis. Het betreft alle waarderingsmaatstaven zoals genoemd bij de gelukscan. Gelukscan en lokale valuta vullen elkaar aan omdat met een lokale valuta de doelstellingen uit de gelukscan gehaald kunnen worden.

Met een lokale valuta hebben mensen er baat bij diensten en leveringen binnen de regio te zoeken. Hierdoor rouleert een lokale valuta sneller en ontstaat lokale economische groei. Burgers en bedrijven worden actief betrokken bij lokaal duurzaam economisch handelen. Daarmee stimuleert een lokale valuta lokale wederkerigheid, verbindt mensen met de plek waar ze wonen, creëert zowel zelfbewustzijn als lokale identiteit. Voor geld doen we “alles” maar nu kan dat in het rechtstreekse belang van het individu én de gemeenschap. Zo maakt geld gelukkig.

Hier blijkt geld een uiterst praktisch verandermiddel dat niet alleen economisch handelen stuurt maar ook gedragsverandering naar duurzame keuzes beïnvloed. Aan de transitie wordt op deze manier voor alle lagen van de bevolking actief deelgenomen. Een wijziging in het geldsysteem is kortom essentieel voor het welsagen van alle andere transities!

In opdracht van Innovatienetwerk en SenterNovem wordt met Qoin.nl en de stichting Very Tales gewerkt aan een studie voor introductie van de lokale valuta op het eiland Schouwen-Duiveland.

School of life

Genius loci - geest van de plek - en persoonlijk leiderschap

School of Life gaat over de samenhang tussen cultuur en natuur op *persoonlijk* niveau. Individuele betrokkenheid is de basis voor breed gedragen duurzame ontwikkeling. Een lokale valuta stimuleert individuele betrokkenheid en doorbreekt dit sociale dilemma van ‘als jij het niet doet, doe ik het ook niet’. Wanneer men zich ontrekt aan het sociale dilemma en verantwoordelijkheid neemt voor de plek waar men leeft, ontstaat persoonlijk leiderschap onder meer op Schouwen-Duiveland. De School of Life biedt een trainingmethode voor de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap. Er is inmiddels een businessplan opgesteld om educatietrainingen te geven aan alle lagen van de bevolking.

Europees project Climate Proof Areas (zie www.hkvk.nl/projecten)

Het land van de rijzende horizon

Zeeland is gepokt en gemazeld in de strijd tegen de elementen. Met de zeespiegelrijzing is onze horizon veranderd en is de *strijd* tegen het water veranderd in *meewerken* met de natuur. Zeeland wacht een nieuwe en ingrijpende landschappelijke metamorfose. De klimaatverandering zal verregaande maatregelen vragen betreffende onze veiligheid. Zeeland en zelfs Nederland kunnen dat niet alleen. Daarom zijn de krachten gebundeld met vier andere landen in een internationaal project: Climate Proof Areas (CPA). Deze samenwerking moet ervoor zorgen dat we in de Noordzeeregio leren omgaan met de gevolgen van klimaatverandering.

De Provincie Zeeland is de 'leading party' binnen dit internationale project. Het eiland Schouwen-Duiveland is een geschikt gebied om ervaring en kennis op te doen. Het is daarom een van de pilotgebieden in het Europese Climate Proof Area project. Er wordt onderzocht hoe we ons voor kunnen bereiden op eventuele gevolgen van zeewaterspiegelrijzing en hoe we 'klimaatbestendig' kunnen worden. Om bij dit onderzoek te beantwoorden aan de doelstellingen van de ecologische peiler uit het Europees beleid, werd de gelukscan ontwikkeld.

De ingrijpende verandering in het landschap die de uitkomst het CPA-project ongetwijfeld met zich mee zal brengen, biedt een kans om samenwerken met de natuur integraal vorm te geven en een synergielandschap te creëren.

De gemeente Schouwen-Duiveland, Rijkswaterstaat Zeeland en het kennisinstituut Deltares zijn de Nederlandse partners in het project.

Synergielandschap

Synergie tussen cultuur en natuur

Als alle thema's uit de gelukscan, als biodiversiteit, betaalde en onbetaalde arbeid, ecologische voetafdruk en water- en energieverbruik met elkaar verbonden zijn, is er sprake van een synergielandschap. Synergie betekent samenhang. In de natuur denken wij hierbij al gauw aan een tropisch regenwoud of koraalrif. Kringloop is een kernbegrip. Synergie, evenals duurzame ontwikkeling, ontstaat door *onderlinge samenhang* tussen kringlopen. De kunst is om deze samenhang ook in ons cultuurlandschap te bereiken.

Synergieontwikkeling is een fundamentele benadering voor de uitdagingen waar we voor staan. Het beogen van synergieontwikkeling is niet mogelijk met een geldsysteem waarin het milieu niet of nauwelijks wordt meegerekend, nog afgezien van geluk. Omdat de gelukscan alle thema's in kaart brengt kan het synergielandschap geschetst worden.

Transitie Eiland

Inspiratie-eiland

Nieuwe oplossingen worden gevonden in nieuwe oplossingsrichtingen. Duurzame ontwikkeling vraagt om een integrale benadering vanuit een ecologisch uitgangspunt. Hierin hangt alles met elkaar samen en dient de noodzaak zich aan om synergie te creëren tussen natuurlijke en culturele en processen.

Schouwen-Duiveland als Transitie-Eiland is een ideale proeftuin. Het ligt in de oksel van een groot urbaan gebied en er zijn diverse belangwekkende pilots die op het eiland worden uitgevoerd. Ook de groep van exergieplanning, een drietal universiteiten en Senter Novum, hebben behoefte aan een integraal studiegebied. Bovendien adviseert de SER om regio's aan te wijzen waar geëxperimenteerd kan worden met duurzame ontwikkeling.

Na afronding van het CPA-project heeft Schouwen-Duiveland een gereede kans het eerste Plan Veerman eiland worden. Dit impliceert een 'versnelde ruilverkaveling' waarbij het niet alleen om dijkverhoging gaat maar waarin ook de 'ecologische peiler' uit de akkoorden van Lissabon van de Raad van Europa, moet worden bediend.

Het Rijk wil 2% energie-efficiency toename per jaar. Als Schouwen-Duiveland na het CPA-project het eerste Plan Veerman eiland wordt, ligt het voor de hand om te komen niet alleen een energielandschap maar tot een compleet verhaal, namelijk een synergielandschap. De gelukscan en de ontwikkeling van de lokale valuta maken het eiland rijp als eerste proefgebied voor de grote maatschappelijke verandering, de transitie naar integrale duurzaamheid.

**Een lokale valuta heeft een rating van gemiddeld 1,4 ten opzichte van een 'witte' (gangbare) valuta door het ontbreken van een rentecomponent. Voorbeeld: in gangbare consumentenartikelen zit een cumulatieve rentecomponent die oploopt tot 40%. Deze rente verdwijnt rechtstreeks uit de regio en beland uiteindelijk bij 10% van de rijkste mensen op aarde (80% betaalt rente, 10% speelt quitte en 10% ontvangt). Dit kun je nu wat uitgebreider uitleggen. Desnoods met die grafiek die je laatst liet zien. Met een lokale valuta ontstaat lokale financiële ruimte om de groene doelen uit de gelukscan te behalen. Een subsidie van buiten de regio voor bijvoorbeeld duurzaam bodembeheer, is met een lokale valuta binnen de regio 1,4 keer zoveel waard, c.q. geeft dus 1,4 keer zoveel lokale financiële armslag.*